

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1986 йил 1 июлдан чиқа бошлаган.

№ 35 (6.824)

1989 йил 11 февраль, шанба

Баҳоси 3 тийин

● Ўзбекистон граждани авиациясининг маҳаллий линияларга парвоз қилувчи ЯК-40 самолёти экипажининг аъзолари В. В. Икрянников, В. П. Бочарников ва С. Мансуровлар.

Замондошларимиз



Л. Гусейнов фотоси.

Эл хизматида

Ҳаво лайнерлари тез ва қулай хизмат кўрсатувчи транспорт воситаси. Унга эҳтиёж ҳамма жойда ҳам доним катта. Ҳўш, бу талабни қондириш, пассажирларга хизмат кўрсатишни ошириш борасида шу кеча-кундузда қандай ишлар қилинмоқда? Жамоатчи муҳбиримиз ана шу ҳақда Ўзбекистон граждани авиацияси бошқармасининг сиёсий бўлими инструктори Жаҳонгир Абдуқодирович Мирзабеков билан суҳбатлашди.

— Аввало ҳаво транспортда йўловчиларга яратилаётган қулайликларга тўхталсангиз.

— Ҳаво транспортда хизмат кўрсатиш маданиятини ошириш бизнинг олдимизда турган асосий масалалардан бири бўлиб, бу борада Ўзбекистон граждани авиацияси бошқармасига қарашли аэропортларда муайян ишлар қилинмоқда. Мисол учун Тошкент аэропортида ИЛ-86 самолётида учадиган пассажирларга хизмат кўрсатишга маълумланган авиаторлар реконструкция қилинди. Тошкент аэропортининг марказий ва маҳаллий ҳаво йўллари аэровокзалларида бағам учун қўшимча ҳақ тўлашга ва билет сотаётган «ОКА-400» касса-аппаратлари ўрнатилди. Бундан ташқари Нукус, Самарқанд, Бухоро, Наманган, Қўқон, Фарғона аэропортларида ҳам қўшимча йўлларни яратиш ишлари ҳақида маълумот берадиган инфомацион-справочник ўрнатилди.

— Ҳозир мамлакатимизнинг болани бир йиллик шаҳарлардаги аэропортларида автоматик бошқариш системаси ишлаб турибди. Бу нисбатан янгиликми? Қулайликлар қўламлиқ кенгайтиришга ёрдам бераётми?

бўш жойлар ҳақида пассажирлар тўла ва объектив маълумотларга эга бўлади. Авиабилетларни ёзиб бериш даражаси яхшиланади. Бир жойга иккита билет сотиш, учинчи вақтинги хато кўрсатишлар камаяди. Транзит пассажирларга хизмат кўрсатиш бирмунча тезлашади. Мисол учун Тошкент — Москва — Ленинград — Киев — Свердловск — Тошкент маршрутнинг пассажир ташласа, унга тез равишда автоматика ёрдамида хизмат кўрсатилади.

— Келгусида яна қандай ишларни амалга ошириш кўзда тутилмоқда?

— Бу йилдан бошлаб Тошкент — Владивосток, Тошкент маршрутлари очилади ва пассажирлар самолётида турги манзиллари етиб олади. Бундан ташқари самолётида пассажирлар Наманган шаҳридан Урганч орқали Украинанинг пойтахти Киев шаҳрига жўнатилади. Янгиликларимиздан яна бири — Самарқанд аэропортининг авиотерминалининг авиаторлари ТУ-154 самолётида Москва шаҳрига пассажирларни элтилади. Утаган йилларда қўлгина йўналишларда бўлгани каби бу йил ҳам ёз вақтида бажариладиган рейслар сонини кўпайтириш мўлжалланмоқда. Масалан, Тошкентдан Рига, Львов, Днепрпетровск, Краснодар, Новосибирск, Омск шаҳарларига ТУ-154 самолётида бажариладиган рейслар сонини кўпайтириш мўлжалланмоқда.

Сўхбатини
Р. АХМАДЛИБЕВ
ёзиб олди.

Бизга мактуб йўллабсиз

Оқшомхон истақлари

Газета саҳифаларини биргаликда тайёрлаймиз

№ 2 (19)

● Азиз оқшомхон дўстлар! Газетанинг ҳар кунги сонининг сўнги саҳифасида «Оқшом» тиражи — 125.000 деган рақамга қўйингиз тўшган бўлиши табиий, албатта. Бинобарин бутунни кунда «Тошкент оқшом» газетаси ана шунча нускада чоп этилаётган. Бунга биз кейинги ўн йил мобайнида эришдик. Агар бундан уш йил муқаддам газетанинг тиражи 50 миң нускадан сал зиёдорини ташкил этган бўлса, ўтган давр ичидан у ана 75 миң нускага қўлайди. Бу албатта Сиз, азиз мухлисларимизнинг газетига йўллайётган турли мавзудаги, рағбат-баранг мақолаларингиз, газета хусусида билдираётган қимматли фикр ва мулоҳазаларингиз самарасидир.

● «Оқшом» газетаси ўзининг хайрли анъанасига содиқ қолиб бутунни шанба оқшоми сонини ҳам ўзининг азиз муштариларидан келган мактублари асосида тайёрлади: газетанинг бутунни ҳар бир саҳифасидан уларнинг материалларига кенг ўрин бердик. Жумладан, биринчи саҳифа-

дан долзарб мавзудаги мақолалар, СССР халқ депутатлари сайловида қўрилатган тайёргарлик, Аэрофлот ходимларининг элга хизмат кўрсатиш маданиятини ошириш борасида амалга ошираётган ишлари билан таърифланган режалари тўғрисидаги материалларга кенг ўрин берилган.

● Оқшомхонлардан келатган кўпгина мактубларда шахримиз қорхоналарда фан-техника тўғрисида материаллар бериш илтимоси қилинган. «Мўмай даромад манбаи» сарлавҳаси остида ёриштирилган суҳбатда Октябрь революцияси номидан Тошкент тепловоз режонини заводда рақамли программа билан бошқариладиган автомат станокларнинг дастлабки иш тўғрисида фикр юритилди. Педагог Қилирбой Тўлабоевнинг бизга тайёрлаб юборган «Дўст бўлиб ҳикоятнома» ҳам оқшомхонларга манзур бўлади деган умиддамиз. Шунингдек, илмий лабораториялардаги

янгиликлар, «Қадрдон қўшиқ» қатрасини ҳам ўқиниш сизларга маслаҳат берамиз.

● Маълумки, шу кунларда анъанавий навоий-хонлик давом этмоқда. Ушбу ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоийнинг машҳур «Хамса» асари хусусида филология фанлари доктори, профессор Абдуқодир Хайитметов билан газета муҳбирининг қилган суҳбати газетанинг учинчи саҳифасида ёриштирилган. Бундан ташқари «Оқшом» мухлисларидан ўбайдулла Бозоровнинг «Дилподнинг соваси», Ўбайдулла Абдуллаевнинг «Қўлоққа чалинган гаплар», шунингдек «Турфа ола» аjoyиботлари ҳам газетасининг истақли саҳифасидан эса ҳафталик телепрограммалар, идорадан ташқари қорувуллик хизмати ходимларининг ўтказган рейди пайтида майда ўғирлик билан қўлга тушган шахсларнинг қирққорлари ҳақидаги материаллар ўрин олган.

ТОНГИ ГАЗЕТАЛАРДА

● КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси комиссиясининг 9 февралда СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Л. А. Воронин ўтказган навбатдаги ишчи мажлиси ҳақида ҳисобот эълон қилинган.

● «Правда» газетасининг учинчи саҳифасидаги «Унутилмади» сарлавҳали мақолада Белоруссия ССР Министрлар Советининг Раиси М. В. Ковалев Черныбыль аварияси оқибатлари республикада қандай тугатилган ҳақида ҳикоя қилади.

● Газетанинг иккинчи саҳифасидаги «Ошқоралиқнинг бўйсундирилиши» сарлавҳали мақолада эса «Пензенская правда» газетасининг ўз муҳбири Е. Потлов ошқоралиқ ҳақида, уни қандай қилиб

«тизгиллашган» ҳақида фикр юртади. ● «Известия» газетасининг иккинчи саҳифасида «Янгиликлар панорамаси» рубрикаси остида мамлакатимиз ҳаётига доир янгиликлар берилган.

● Газетанинг учинчи саҳифасидаги «Кооператив қандай қилиб гражданиларни алдагани, гражданилар эса шунга қарамай унинг раисини депутатликка номзод этиб кўрсатишгани ҳақида» сарлавҳали мақолада номзодларнинг кўрсатишдаги нуқсонлар ҳақида ҳикоя қилинади.

● Газеталарда чет эллардан олинган хат ва хабарлар, меҳнатқилларнинг редакцияларга йўллаган мактублари, уларга редакцияларнинг шарҳлари, спорт хабарлари эълон қилинган.

Ягона сиёсий кун

Фаоллик — давр тақозоси

10 февраль кунини республикада ўтказилган Ягона сиёсий кун бўлиб, шаҳар, район партия комитетлари белгиланган мавзулар асосида ўтди. Қайта қуриш ўртага қўйган муаммолар ҳамон долзарб муаммолар бўлиб турибди. Булар янги шaroитда ҳўжалик юритиш, ижара ва оилавий пудратини жорий этиш, кооперацияни ривожлантириш, одамлар турмушининг социал даражасини ошириш, экология муаммоларидир.

Корхоналар, колхоз ва совхозлар, ташкилотлар ва муассасаларнинг раҳбарлари меҳнат коллективларида сўзга чиқиб, олдимизда турган вазифалар тўғрисида гапирибгина қолмай, бу вазифаларни қандай қилиб яхшироқ бажариш мумкинлиги тўғрисида коллективлар билан маслаҳатлашиб олдилар. СССР халқ депутатлари бўлажак сайловида катта эътибор берилди. Ҳозир кўпгина сайлов округ-

ларида сайловолди йиғилишлари бўлиб ўтмоқда. Сиёсий кун қатнашчилари бу галги сайлов кампаниясининг ўзига хос хусусиятларини муҳокама қилдилар.

Ягона сиёсий кунда об-

ласт, шаҳар, район партия комитетларининг секретарлари, совет ва ҳўжалик органлари, министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари сўзга чиқдилар.

(ЎзТАГ).

ОБЛАСТЬ СОВЕТНИНГ СЕССИЯСИ

Тошкент. 10 февраль. (ЎзТАГ). Бутун халқ депутатлари Тошкент области Советининг сессияси бўлиб ўтди. Унда бундан олдинги сессияларда депутатлар қилган илтимослар, билдирган таклиф ва танқидий мулоҳазалар қандай амалга оширилганлиги тўғрисидаги ма-сала муҳокама қилинди.

Сессия ташкилий масалани кўриб чиқди. П. М. Абдурахмонов Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари этиб тайинланганлиги муносабати билан у халқ депутатлари Тошкент области Советининг раиси лавозимидан озод этилди. А. А. Ўлдошев Тошкент области ижroiа комитетининг раиси қилиб сайланди.

Тошкент области партия комитетининг биринчи секретари М. М. Мирқосимов сессияда нутқ сўзлади.

Ватанга осмон кўприги орқали

Шу кунларда Тошкент аэропортида реактив двигателлар шовқини тинимайди. Бу ерга қудратли «ИЛ-76» самолётлари биринчи кўнмоқда. Мазкур самолётларда интернационалчи-янчилар Афғонистондан ватанларига қайтиб келишмоқда. Йенева бېғимларига мувофиқ Совет йўналишларининг чекланган контингенти-ни Афғонистондан олиб чиқиш кетиш 15 февралдан ил-хоисига етиши керак. Шунинг учун ҳам ҳарбий авиаторлар қизгин меҳнат қилишмоқда.

Навбатдаги рейс билан Тошкентга келган капитан И. Васильева бўйсунувчи солдатларнинг ҳечрасида қувонч порлаб турибди. Афғонистоннинг машаққатли ва хатарли йўллари орқала қолди. Улар кўп маротаба қўлларига қурол олиб, қурол-ли ҳужумни қайтаришларига тўғри келди.

Оддий аскарлардан Л. Гринчук ва Р. Гудалок ўз командаси билан бирга Ватанга қайтиб келишди. Қобул аэропортига реактив снарядлар отлаётган пайтда чиққан ёнғинни ўчиришда улар жасорат ва мардлик кўрсатишди. Иккала жангчи ҳам «Жанговар хизматлари учун» медали билан тақдирланган.

(ЎзТАГ мухбири).

ЎЗБЕКИСТОН ДЕЛЕГАЦИЯСИ МАКЕДОНИЯДА

БЕЛГРАД. 10 февраль. (ТАСС). Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов бошчилигида 5 кун аввал Македония Социалистик Республикасига визит билан келган Совет Ўзбекистони делегацияси Тетово, Ресен ва Охрид ша-

ҳарларига борди. Делегация «Тетекс» тўқимачилик комбинатида, «Агроплод» агро-росаноат комбинатида бўлди, мазкур корхоналарда ишлаб чиқаришнинг ташкил этили-ши ва технологияси билан, партия ва жамоат ташкилотларининг фаолияти билан танишди.

ЎРТА ОСИЁ ВА ҚОЗОҒИСТОН МУСУЛМОНЛАРИНИНГ ДИНИЯ БОШҚАРМАСИДА

Илгари хабар қилинганидек, Ўрта Осиё ва Қозоғистон му-сулмонлари диния бошқарма-си ҳайъатининг мажлисида бошқарманинг собиқ раиси муфти Шамсуддинхон ибн Зиевуддинхон ибн Зиев бо-хоннинг ўз вазифасидан озод қилиш тўғрисидаги ил-тимоси қондирилган эди. ЎзТАГ мухбири бошқарма фа-сининг ўринбосари қози Аб-дуггани Абдулла билан уч-рашди.

— Ўрта Осиё ва Қозоғистон му-сулмонларининг 1982 йил-да бўлиб ўтган қурултойдан буён диния бошқармаси ўз ишда бирмунча муваффақи-ятларга эришди, — деди қози Абдуггани. — Янги мачитлар очилди, ишлаб турган мачит-лар таъмирланди. СССРдаги му-сулмонларнинг бошқа ди-ния бошқармалари билан бир-галликда Қуръони шариф ва диний мазмундаги бошқа китоблар нашр этилди. «Совет Шарқи му-сулмонлари» жур-нали редакциясининг янги би-носи қурилди. Бухородаги «Мир-Араб» мадрасасининг ҳамда Тошкентдаги ислом ин-ститутининг таълим ва моддий базаси мустаҳкамланди.

Регионимиз му-сулмонлари-нинг халқро алоқалари кучай-ди. Чет эллардаги мўтабақ ис-лом уламалари ва марказ-лари билан алоқа ўрнатилиб, ривожлантирилмоқда. Ўрта Осиё ва Қозоғистон му-сул-монлари диния бошқармаси-нинг вакиллари бир қанча му-ҳим халқро диний анжуман-лар ишда қатнашадиган ва тинчлик ўрнатиш жараёни-лари-га ўз ҳиссаларини қўшдилар.

— Афсуски, — деди сўзи-ни давом эттириб қози Аб-дуггани, — кейинги вақтларда бошқарма-миз раиси Шамсуд-динхон ибн Зиевуддинхон ибн

Зиев Бохохон ўзининг диний билимларини такомиллашти-риш устида кам ишлади. Дин-дорлар билан етарли муло-қотда бўлмади, тоат-ибодат қилишда, диний маросимлар ва урф-одатларни бажаришда ўзига муносиб ўрин ололма-ди. Унинг ислом одоб-ахлоқи-га риоя этимаётганлиги, шарият талабларига бўйсунмаётганли-ги хусусида унинг шаънига бир неча бор таъналар ай-тилди. Диния бошқармаси бошлигининг қатъиятсизлиги, айниса ҳозир, бутун совет халқи бошлаган улкан кайта қуриш шароитида диний тур-мушда исро-бир ўзгаришлар қилишни истамаслиги му-сул-монларнинг мўйил норози-лигига сабаб бўлди. Мана шу-ларнинг оқибатида муфти ис-тефогга чиқишга мажбур бўл-ганлиги табиийдир.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон му-сулмонларининг диния бошқар-масининг ҳайъати му-сулмон-ларнинг қурултойдига диния бошқармасининг бошлиги ва-зифасини Тошкент ислом ин-ститутининг ректори Мухаммад-содиқ Мамаюсов вақтинча ижро этиб туради, деган қа-рорга келди. У дин назария-сини, 1952 йилда турган, «Мир-Араб» мадрасасини, Тошкент ислом институтини, Ливия ислом университетини битирган.

—Сўнги воқеалар демок-ратия ва ошқоралиқ ижтимоий турмушининг ҳамма соҳалари-га сингиб бораётганини, виқ-дон эркинлиги принциплари-га риоя этилишига, диний ташки-лотларнинг беамол иш қўри-шини таъминлашга самарали таъсир ўтказётганлиги яна бир бор тасдиқламоқда, — деб таъкидлади қози Абду-гани.

Сўнги — соатда

ТАСС ХАБАРЛАРИ ВА
МАРКАЗИЙ
МАТБУОТ САҲИФАЛАРИДАН

● НЬО-ЙОРК. Араб давлат-ларининг БМТдаги группаси илтимосига қўра жума кунини хавфсизлик кенгашининг маж-лиси чақирилди. Кенгаш Ис-роил босиб олган Палестина территориясидаги аҳолини му-ҳокама қилиди. Бу аҳоли хал-қро ҳамжамиятини тобора та-швишлантирмоқда. Исроил бос-қинчилари ўлдирган палестин-ликлар, шу жумладан болалар рўйхати деярли ҳар кунини эзи-либ бормоқда. Палестинлик БМТ ҳузуридаги доимий ку-зу-тувчилари миссиясининг маъ-лумотларига қўра, ўтган йил-нинг декабрь ойидагина па-лестинликлардан 55 киши ўл-дирилган ва камида 500 киши жарахатланган.

● ВАШИНГТОН. Америка-нинг С — 141 ҳарбий-транс-

порт самолёти Вашингтон яқи-нидаги Эндрюс авиабазасига қўнди. Самолётда Арманистон-даги энгизла вақтда жаба-ланган 32 нафар совет бослас бор. Улар АКШ территорияси-даги 10 та госпиталга олиб бо-рилиб, даволандилар. Само-лётга АКШ президенти-нинг ра-фиқаси Барбара Буш чиқиб, болалар билан саомлашди ва уларга тезроқ соғайиб кетиш-ларини тилади. Авиабазда Совет Арманистондан келган болаларни барча арманлар-нинг католикоси, АКШ бўйлаб сафар қилаётган Вагген I, СССРнинг АКШдаги элчиси Юрий Дубинин, сенаторлар ва конгресс аъзолари кутиб олиш-ди.

● НЬО-ЙОРК. БМТнинг апар-теида қарши махсус коми-тети Жанубий Африкадаги бир қанча қамқорларнинг очлиқ э-л-лон қилган махбуслари билан бирдмалик изҳор этди. Мах-сус комитет эълон қилинган бевотнида ЖАРдаги барча сиё-сий махбуслар озод этилиши-ни талаб қилди. Хужжатда ирк-

халқ
депутатлари
сайлови кунини

Айни муддао

Ишчи касбининг шарафлиб келатганига 30 йилдан ош-ди. Шу давр мобайнида муда қўллаб депутатларни кўрдим, суҳбатлашдим. Улар орасида район Советининг депутатла-ридан тортиб, СССР Олий Советининг депутатларигача бор. Бу халқ хизматкорлари ичиде албатта сарлавҳалари ишонини сиқидидан оқлаёт-ган фидойиларни жуда кўп. Айниса, КПССнинг XIX Бу-туинттифок конференцияси-дан кейин Советлар фаолияти аянда активланди, депутатлар масъулияти орди. Энди улар ўз ишларини чинакам демо-кратия асосида қўрмоқдалар.

Сайлов тўғрисидаги янги Қонуннинг амалга оширили-ши эса нур устига нур бўлди. Олдин округ сайловолди йиғилишларда номзодлар би-лан танишу ва уларга баъзи нақзалар бериш билан чегара-ланган бўлса, ҳозир бундай йиғилишларда депутатликка номзодлар ўз программалари билан чиқишмоқда. Келгусида бажариладиган ишлари кўпчили-ди муҳокама-ши ташламоқда. Қолаверса, сайловчилар бу программага ўз муносабат-ларини билдиришмоқда.

Лекин ҳозир фаолият кўр-сатиб турган депутатларнинг ҳаммаси ҳам ўзига билдирил-ган эл ишонига сadoқат би-лан ёндашмапти, дея олма-миз. Бир мисол.

— Маҳалла активлари би-лан суҳбатлашдим. Улар ҳам тинчтиклаш олмади. Энди нима қилишга ҳайронан. Районро-конга борсамки, икки рай-конгани, деб ўйланб туриб-ман. Ҳўш, сен нима дейсан! — деб сўраб қолдим.

— Маҳалла активлари би-лан суҳбатлашдим. Улар ҳам тинчтиклаш олмади. Энди нима қилишга ҳайронан. Районро-конга борсамки, икки рай-конгани, деб ўйланб туриб-ман. Ҳўш, сен нима дейсан! — деб сўраб қолдим.

— Ахир депутатга мурожаат қилмайдиганларми! — сўра-ман ундан.

— Депутатнинг қимлигини билмайманди.

Бу гап мени ўйлантириб қўйди. Чиндан ҳам ҳаммамиз ўз депутатлигини таний-мизми! Афсуски йўқ. Қизини шунданки, депутатни ўзимиз танлаймиз, сайлаймиз, бироқ уни таниймаймиз. Албатта, бу-нинг турли сабаблари бор. Қўпгина ўзимиз депутат билан бўладиган учрашуларга бор-маймиз. Яна бир томонини шун-данки, баъзи халқ хизматкор-лари эса сайлов олдиндан бир кўрсатиш берадилару, кейин учташга бўтунай, келайи қўядилар. Нақзалар эса қўпи-ча қозғода қолиб кетади. Йиллик ҳисоботида эса аҳоли-ни ёки бирор ташкилот томонидан бажаририлган (бу ишда де-путатнинг мўтақо ҳиссаси бўлмаса ҳам) иш ҳам «чунки» бўлиб кетади.

Энди давр ўзгарди. Совет-ларга кенг ишоник берилиди. Шундай экан, юқоридики каби кўнглимиз ҳолларга чек қўйиш керак.

СССР халқ депутатлигига сайлов кунини тобора ақинла-шмоқда. Тайёргарликнинг би-ринчи босқини тугади. Ҳозир жойларда сайловолди йиғи-лишлари ўтаётти. СССР халқ депутатлигига кўрсатилган номзодларнинг муҳокама қи-лиш бошланди. Бу даврда ҳамма ўз қўнглидаги гапни айтиши керак. Номзодлар ҳам ўзларига талабчани билан қарашлари, «Халқ ишонини оқлаш қўлдан келмадики, йўқми», деган саволини ўз олдларига қўйишлари лозим. Агар бу саволга ўзларидан ижобий жавоб ололсаларига розилик билдирсалар, фойда-дан қили бўлмайди. Эл ишдан-да болган одам ҳаммаси бардан бўлиши, шу йўлда фидойилик билан ишлаши керак. «Арс икки қўлдан чи-қади» деганлариники, сарлав-чилар ҳам чинакам ишқонар, қалби гайрат ва шижоатга тўла кишиларнинг номзодига та-лабчани кўрсатишлари лозим. Бу сайловчилар учун ҳам, депутатлар учун ҳам айни муддао бўлади.

Т. ЗОИРОВ,
ишчи.



Тошкентдаги бадий буюмлар ишлаб чиқариш бирлашмасининг махсулотлари бугунги кунда факат республикамиздагина эмас, балки ундан ташқарида ҳам яхши таниш. Мазкур бирлашманинг дўппи цехи пешқадам меҳнат коллективларидан София Эшонхўжаеванинг бу цехда ишлаётганига 25 йилдан зиёд вақт ўтди. Унинг кўплаб шогирдлари бугун устозларидан ўрнак олиб меҳнат қилмоқдалар.

СУРАТДА: С. Эшонхўжаева.

А. Тўраев фотоси.

Оталиқдаги корхонада

Меҳнатдан топилган бахт

«Чевар» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси коллективини ўн иккинчи беш йилликнинг тўртинчи йилида кўтаринки руҳ билан ишламоқда. Ўзаро меҳнат беллашуви яхши самара беряпти. Мусобақа илгорларининг сафи тобора кенгайиб бораёпти. Фароғат Шотурсунова шундай пешқадам чеварлардан биридир. Фароғат опанинг бирлашмага ишга келганига чорак асрдан ошиб кетди. Ишга келган илк кунлариданоқ касбга бўлган иштиёқи туфайли тикувчилик сир-асрорларини пухта эгаллаб олди. Устозлари ўғитига қулоқ солиб ишлади. Ўрганди, изланди.

Эндилқда Ф. Шотурсунова — ёшларнинг меҳрибон устози, коллективнинг фахри. Унинг шогирдлари ҳам ўзи каби жонкуяр, меҳнаткаш. Айни кунларда унинг шогирдлари Холдида Алимова, Матлуба Ҳамдамова, Нелла Сабитова сингари ишлаб чиқариш илгорлари устозларидан ўзиб меҳнат қилмоқдалар. Улар ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йили топириқларини муддатидан илгари адо этиб, сифатли ва унумли иш бажаришга муваффақ бўдилар.

Ф. Шотурсунова меҳнатдан бахт топанлардан, ҳамма унга ҳавас қилади.

Д. ОБЛАЕВ.

Техника тараққиёти йўлида

Мўмай даромад манбаи

Кейинги вақтларда рақамли программалар бошқариш системаси деган сўзлар тез-тез тилга олинапти. Сановат корхоналарида ушбу дастгоҳлар, ҳатто цехлар рақамли программалар бошқариладиган дастгоҳлар билан жиҳозланапти. Техника тараққиётининг кейинги ютуқларидан бўлган бу автоматлашган системалар ишлаб чиқаришда қандай роль ўйнамоқда? Бу ҳақда Октябр революцияси номи Тошкент тепловоз ремонт заводининг цех бошлиги Л. В. Абдрамова мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди:

— Мен шу заводда 32 йилдан бери ишлайман. Ҳозирги кунда эски дастгоҳлар деб ном олаётган универсал станоклар техника тараққиётининг сўнгги ютуқларидан эди. Эсимда, янги бир станокни келтиришганда бутун завод ишчилари томоша қилиш учун келишганди. Шу кунларда бизнинг цехга ҳам кишилар ноёб асарини томоша қилмоқчидек кириб келишганди. Аслида ҳам шундай. Автомат станокларнинг ишини кузатиш қизиқарли. Заводимизга рақамли программалар бошқариладиган автомат станокларнинг дастлабки туркуми 1984—85 йилларда келтирилганди. 1988 йилда уларнинг сонини 16 тага етди ва янги бир участка ташкил топди. Машиналарнинг нуқсонини йўқ десаам ёлгон бўлмайди. Хоҳлаган детални тайёрлаш мумкин. Энг муҳими, тезкорлик билан тайёр бўлади. Айтайлик, бирорта деталь зарур бўлиб қолди. Оддий универсал станокда тайёрлаш учун бир соат талаб этилса, автомат станок учун 10 минутда қўйилгандаек қилиб қўйилганга тўтасди.

Рақамли программалар бошқариладиган станокларнинг иш унуми кўп бўлиши билан бирга ишлаб чиқарилаётган махсулотларнинг сифати алоҳида ажралиб туради. Айтайлик мумкин: алоҳида деталлар Ҳозир цехимизда 200 хилдаги деталлар тайёрланапти. Улар орасида оддий мураватдан тортиб катта ҳажмидаги гилдирақларгача бор. Ойлик планларини ортиги билан удалаяпмиз. Цехимизга кирган

киши албатта ҳайратланади. Чунки ҳаммаёқ топ-тоза, шовкин-сурон жуда кам. Бироқ, бу янгиликдан қувонишга ҳали эрта деб ҳисоблайман. Биринчидан, станокларнинг нархи қиммат. Цехдаги 16 дастгоҳнинг умумий сўммаси 900 минг сўмга яқинлашди. Баъзи станоклар завод учун 100 минг сўмга тушган. Лекин ҳозирча ўз сўммасини қоплагани йўқ. Шунинг учун ҳам цехимиз ҳозирча заводга зивон келтириб турибди.

Иш бир сменада ташкил этилган. Иккинчи сменани йўлга қўйиш ҳақида гап бўлди. Лекин, очигини айтсам, гоҳида бир смена учун ҳам иш топилиб қолади. Материаллар ўзимизнинг заводда тайёрланади. Дегрезларга ҳам осон эмас, хом ашё етмай бўш қолган пайларни кўп бўлади. Автомат станоклар ҳали тўлиқ қувват билан ишлатилмапти. Агар икки сменада иш юритилса, қувватлар тўла ишга солинса, албатта, даромад ҳам ошади. Ишлаб чиқарилаётган деталлар баҳоси тийинлаб ўлчангди. Дастгоҳлар эса 10 минглаб сўмга келган. Ҳаражатларини қоплаш учун анча вақт керак бўлади. Гоҳида умуман бундай техникалардан воз кечайлик, деган гап бўлиб қолади. Баъзилар янги дастгоҳлар бир умр зибига тураверади, деган ҳаёлда бўлишди. Бу калта ўйланган фикр деб ҳисоблайман.

Заводимизда яна янги цех бунёд этиляпти. У ерда ҳам рақамли программалар бошқариладиган станоклар ишлайди. У цех янада тақомиллашган бўлади. Ишчилар ўзини роботлар эгаллайди. Ҳозирданоқ янги цехда ишлаш учун ишчи операторлар тайёрляпмиз. Бир гуруҳа ишчи операторлар шахарлардаги корхоналарда маляка олириб қайтилар. Шу йил охирида ишга туширилиши керак бўлган цехимизда ҳам асосан механик ишлар бажарилади.

Табиийки, тақомиллашган техника воситаларни қўлайиб боради. Бирини қиммат деб, бириндан яна бирини ваъж топиб эътиборсизлик қилиш мумкин эмас, деб ўйлайман. Иккинчи бора унинг қувватидан фойдаланиб, кўпроқ самара олиш керак, ана шунда қиммат дастгоҳлар ҳам корхонага мўмай даромад беради.

СУҲБАТИНИ С. ШАМСИДИНОВ ЁЗИБ ОЛДИ.

Бизга мактуб йўллабсиз

○ Кунларнинг бирида Тўлабий, роз товушли Қазибий билан Қорабий ва Айтебий тўртовлон бош қўшиб, машҳур Дўстбўлбийнинг ҳол-аҳвол сўраб келишибди. Бу чоғда бий тўқсондан ошиб қолган экан. Қўноқ ошини ейишган бийлар бурунгидай Дўстбўлбийдан қизиқ ҳангомалар эшита олмабди.

— Дўстбўл оға бурунгидай суҳбатингизни ололмадик-ку. Дўстбўл оғадан қолган бир сўз эди деб кейинги авлодга айтиб юрайлик. Мумкин бўлса, бир оғиз сўз айтсангиз, — дейишибди бийлар.

Шунда Дўстбўлбий: Бир, икки, уч, — деб бошлаб ўнгача санабди, кейин қўш, бунинг маъноси нима? — дебди.

Қорабий туриб: — Ёпирайми, бу киши чиндан ҳам алжираб қолган экан, нега бизга саноқ ўргатиб ўтирибди? — дебди.

Шу пайт роз товушли Қазибий ўрнidan туриб, қарияга таъзим қилиб: — Ота, рухсат берсангиз, саволингизга мен жавоб берсам, — дебди.

Дўстбўл рухсат бергач, роз товушли Қазибий бундай ечган дейишди: Бир деганингиз — бирлиги кетган эл ёмон; Икки деганингиз — эр азамат ёши улғайган чоғида хотини ўлса шу ёмон;

Уч деганингиз — уядаги палапон қаноти чиқиб учмасдан бевақт кетса шу ёмон; Тўрт деганингиз — ҳақиқатни топмаган, тўсатдан келган дов ёмон; Беш деганингиз — бостириб кирган ёв ёмон;

Олти деганингиз — зўрайиб кетган дард ёмон.

Хикматнома

Дўстбўлбий

Хикоятномалари

Ўн деганингиз — ёш улғайган чоғингда, ҳол-аҳвол сўраб, ҳеч ким йўқлаб келмаса, баридан ҳам шу ёмон! — дебди.

— Балли, балли чирогим. Ҳеч ким еза олманган саволингиз сен ечдинг! Дунёга ана бир доншманд киши келибди, — деб ризо бўлган Дўстбўлбий роз товушли Қазибийга сўнгги фотихасини берган экан.

○ Бир одамнинг ўлимига боғлиқ довлашувга Айтебий Дўстбўлбий билан уч-тўрт йигит олиб, Тўлабийнинг қабрига боришибди.

Омонлик солиқ сўрашиб, қўноқ ошини еб бўлгач, Тўлабий: — Чирогим Дўстбўлбий, ахши кўрадиган меҳмоннинг ишини келганида сўрайди, ёмон кўрган меҳмон-

нинг ишини кетишида сўрайди деган. Хуш кўрдик! — дебди.

— Раҳмат, оға, хуш кўрдик, сиздан бўлсин. Тирикча танишгани келдик, ўлиққа бўлишгани келдик, — дебди Дўстбўлбий.

Шунда Тўлабий: — Ундай бўлса, чирогим, қиличнинг бўлса бўйинига, қучоғинг бўлса, қўйингизга, — дебди.

Шунда Дўстбўлбий: — Оға, буюққа бир қарасангиз экан, — дебди яна.

Тўлабий: — Яхши, ёрлиги сиздан бўлгач, ёниги биздан, — деб чиқиб кетди. Бий кетгач Дўстбўлбий ёнидаги йигитларига қараб:

— Ишимиз битди, — дебди. — Эрининг хуни — икки оғиз сўз деган. Довлаб келган одамимизнинг хуни учун ўтовин билан қиз берадиган бўлишди.

Бий ана, нима десаиз, биз ҳали келган ишимизни айтиб улгурмадик-ку? — дейишибди ҳеч нарсасига тушунмаган йигитлар.

Э, сизлар тушунмаган экансизлар-ку. Бий менинг нима иш билан келганимни сўраб «Яхши кўрадиган меҳмоннингнинг ишини келганида сўра» деди. Мен унга: «Тирикча танишгани келдим, ўлиққа бўлишгани келдим», — дедим. «Тирикча танишгани келдим» — сизларга салом бергани келдим деганим. «Ўлиққа бўлишгани келдим» — ўлиққа хун сўраб келдим деганим эди.

Бунинг тушунган Тўлабий: «Ёрлиқ сиздан бўлгач, ёниги биздан» дея язов ёнигини ғамлашга кетди.

Қозоқчадан Қидирбой Тўлабоев таржимаси.

Бизга мактуб йўллабсиз

Цемент олишда қулай усул

Алининг ишлаб чиқариш бирлашмасида ёқил энергиясини тежаш имконини берувчи цемент олиш жараёни тақомиллашмоқда. Бундай технология ўн йил илгари тошкентлик олим Е. Нуцельман бошчилигида кашф этилган эди. Шундан бери янги-янги тажрибалар ўтказилиб, излашлар олиб бориюмоқда.

Паст температурада клинжер (цемент хом ашёси) олиш реакцияси хлорли тузлар асосида бажарилаяпти. Бундай жараёни ўрганиши, кузатиш ва ҳисоб-кўрабларни тайёрлашда паст температурада қўйириш лабораториясининг роли бениҳоя каттадир. Айни пайтда лаборатория ходимлари Р. Ураев раҳбарлигида конвейер машиналари билан иш олиб бориюмоқдалар. Шу йилнинг иккинчи кварталда Оҳагарон шаҳрида ишлаб чиқариш қуввати 1,2 миллион тоннали завод қурилиши бошланиб, келгусида паст температурада цемент тайёрлаш жорий этилади.

Лабораторияда шунингдек паст температурада қўйириш ишларини қуруқ усулда олиб бориш устида ҳам тегишлилар ўтказилаяпти. Оҳагарон тажриба-экспериментал заводи 1991 йилдан шунинг мослаб реконструкция қилиниши қўлағида. Конвейер технологияси ва қулай усул қўшимча 10—12 процент ёқил тежаш имконини беради.

Лаборатория ходимлари шу кунларда қемент яратиш устида ҳам тажрибалар ўтказишаяпти. Эришляётган ютуқларда айниқса катта илмий ходимлардан Ғ. Хайчикис, Н. Бобоев, А. Язкин ва бошқаларнинг ҳиссаси каттадир.

Илмий излашлар қандай самаралар беради, — деган савол туғилиши табиий. Паст температурада цемент олишда 20—25 процент ёқил тежалади, цементнинг қурилиш ҳоссалари ортиди.

Саъдулла ШОДИЕВ.

Бу қизиқ!

«ШАЙТОН ДАРАХТИ» Дунёда энг «ёруғ» дарахт Шимолий Африкада ўсади. Маҳаллий халқ «шайтон дарахти» деб қалати ном берган бу дарахтнинг қобилияти мажбур бўлган фосфор тежарак-атрофга тиймай нур таратади турди.

Нурнинг ёруғлиги шунчалик ўткирлик, дарахт тағида ҳатто кечалари ҳам ўқиб ва ёзиш мумкин.

ТАБИЙ ОШХОНА Шарқий Жапоннинг Хомаш Мескутин деб аталадиган жойида каттақон дош қозонга ўхшаш бир бўлоқ бор. Ундаги сув мудом қайнаб туради. Бу бўлоқни баъзи кишилар табиий ошхона дейдилар.

Чунки арқон учига гўшт боғлаб бўлоққа туширилса,

бир неча минутда пишди. Шу билан бирга, тузнамаги ҳам тобида бўлиб қолади: мазкур бўлоқ сувининг таркибида ош тузи бор.

ШЕР САВДОСИ Полышнинг Вроцлав шаҳридаги ҳайвонот боғи асосан йиртқич ҳайвонлар сотиш билан шуғулланиб келган. У ҳар хил экспорт предмети билан бир қаторда Африка йиртқич ҳайвонларини ҳам четга чиқаради. Улар нинда Африка шерларининг анчагина турлари бор.

Ҳайвонот боғи ўзининг 90 йиллик фаолияти давомида урли мамлакатларга сақсонга яқин шер, йўбарс ва қоплон жўнатган.

АКБАР АЛИЕВ тайёрлаган.

Кадрдон қўшиқ

Қатра

Одамлар билан лиқ тўлган автобус нийҳат ўрнидан қўзғалди. Эсонбой энгил нафас олди. Шу пайт кимдир магнитофон қўйди шекли, автобуснинг олдинги қаторидан ёқимли қўшиқнинг қўйи янграй бошлади. Эсонбойнинг юраги орқасига тортиб кетди. Чунки, бу — ўша кадрдон қўшиқ эди... «Э-э, шуниси кам эди, бир оёқлаб аранг кетаяпмиз-у, оч қулоққа ёқармиди» деди унга нафаси урилиб бир оқсоқол киши. Эсонбой эса ўз хаёлида давом этди.

Дилбархон... Икковлари ҳам бу қўшиқни яхши кўришарди. Учрашув хиббонда, лола сайида, хуллас қайта боришга, шу ерда бу қўшиқ лентасини қайта-қайта айлантиришаварди. Ҳаммаси ўз йўлида кетган эди. Армия сафида юрган дастлабки ойларида ҳам ундан тез-тез хат олиб турди. Дилбархон охириг хатларидан бирида уни ота-онаси бошқасига манбурган

унаштиришганини ёздию, хат келмай қўйди. Эсонбой теда уйига хат йўллаб, бор сирини очиб, Дилбархоннинг «бошини бойлаб» қўйишларини сўради. Кўп ўтмай акасида хат келди: «Ўна, шу дардинини эрталоқ маълум этсанг бўлмасмиди! Ахир, Дилбархоннинг никоҳ кечаси ўтганда уч кун бўлдику!» Эсонбойнинг устидан совуқ сув қўйилгандек бўлди. Дилбархоннинг қўлига алам тўла хати ҳам кун ўтмай унинг қўлига теги. У бор дардини тўқиб солиб, хатини ўша қўшиқнинг сатрлари билан тугатганди.

Эсонбой шу сатрларини такрорлар экан, беҳтиёр автобуста янграётган қўшиққа жўр бўлиб кетганини билмай қолди.

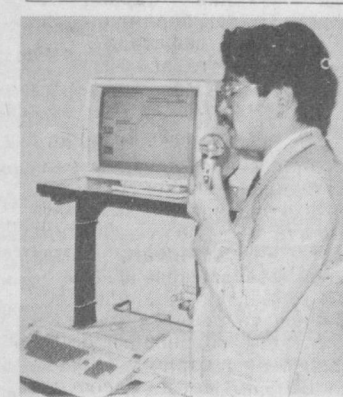
Унутмасан сени ҳеч қачон, Юрагимда қоларсан абад. Сен мен билан яшарсан мангу Юрагимга ошно бўлган дард...

Неъматжон ОРИПОВ.

«ТО» калейдоскопи

Сиёсат, санъат, маданият, фан, ажойиботлар

БЕШИНЧИ АВЛОД КОМПЬЮТЕРЛАРИ



Токио, Инсон мияси ҳаби ишловчи бешинчи авлод компьютерлари жонли нутқни қабул қилиш, мулоқот олиб бориш, мураккаб мантқиқий ҳуқулсизлик билиш, мустиқил равишда «ўз билан» диалогни кенгайтириб бориш ва бошқа кўп нарсаларга қодир бўлади. Уларнинг яратилиши электрон-ҳисоблаш техникаси соҳасида ўзига ҳос революция ясади. Яқинда Токиодаги халқаро конференцияда ана шу сифат жиҳатдан янги типдаги компьютерларни яратиш мумкинлиги муҳокама қилинди. Япония янги авлод компью-

тер техникаси институту шу ерда учинчи марта ўтказиляётган мазкур анжуманининг таъабубкорлиги бўлиб чиқди. Конференцияда 1300 нафар япон мутахассислари билан бирга улардан ортада қолқини истамаётган АКШ ва Ғарбий Европа мамлакатларининг, Австралия, Аргентина, Миср, Хиндистон, Канада, Хитой, Польша ва бошқа давлатларнинг 300 нафар олим ва тадқиқотчилари иштирок этишди.

Олимлар бешинчи авлод компьютерларининг қўлланлиш куламини ҳозирги кунда қатъо тасаввур этиб бўлмайди, деган ҳулосага келдилар. Уларнинг оғир жисмоний меҳнат билан банд ёки фавқулодда шароитларда ишлайдиган одам ўрнини боса оладиган «қили» роботларини яратишда қўллаш мумкин. Улар бошқариш соҳасида оптимал қарорларни қабул қилишга, нутқларни бир-йўла бир неча тилга таржима қилишга, оғир беморлар ҳузурини «тунги энага» вафасиди бажаришга, хасталикка диагностика қўйиб, янги доридорларини яратишга, кўп сонли программачилар ўрнига қодимий компьютерлар учун программалар ишлаб чиқишга қодир бўлади.

СУРАТДА: «XXI аср машиналарининг намуналари кўр-

тазмага қўйилган виставка билан бир вақтда ишлаб турган виставка комплекси хонасида. ТАСС фотохроникеси.

АМНИСТИЯ ЭЙЛОН ҚИЛИНДИ

Япония ҳукумати жиноят содир этишда шубҳаси қилинган 30 минг японияликка нисбатан амнистия эълон қилди. Амнистия 24 февралда белгиланган император Хирохитонинг дафни маросими муносабати билан эълон қилинди ва ана шу кундан қўйиб қиради. Умумий афғ порахўрлик ва сайлов ҳақидаги қонунларни бузиш билан боғлиқ жиноятларни содир этган шахсларга таълуқли эмас. 11 миллион киши, шу жумладан кўча ҳаракати қондилари бўлган 8,5 миллион киши жарима тўлашдан ва бошқа жазо чораларидан озод қилинади.

АЛЛА ЎРНИГА МУЗИКА

Япониялик музика шина-занделари ўз коллекцияларини сўнгги вақтларда мамлакатда ниҳоятда кенг шўҳрат қозонган аллаларига музика ёзувлари билан қўлдиришмоқда. Ана шундай қўлларни япон композитори Ватанабе Омури маҳсус басталайди. Агар рек-

ламага ишонадиган бўлсак, у басталаётган музика шу қадар самаралики, композиторнинг ўзи иш вақтида бир неча марта пинакка кетиб қолган. Бир марта у шу қадар қаттиқ ухлаб қолдики, Омури яна «ичкунчи ҳолатга» келтириш учун унинг хотинига таъсирчан чораларни кўришга тўғри келибди.

СОҒИНЧЛИ САЛОМ...

Франция пойтахтининг беш темир йўл вокзалида ҳадемай одатдан ташқари электрон қўрилмалар пайдо бўлади. Улар... ошқ-маъшукларга ердан бериш учун мўлжалланган.

Автомат бир неча секунд ичида азиз кишига йўлланадиган мактуб текстини ёзиб беради, деб хабар қилади Франс Пресс агентлиги. Мактуб бюроматининг хоҳиши тағига кўра романтик услубда, ноз-ишвали ёки ҳазил тариқасида ёзилиши мумкин. Ошқ-маъшукларга жўнатишдан олдин ана шу мактубларга имзо чекиш қолади ҳали. Французлар ҳақида ана шундай «ғам-хўрликни» электрон система-ларини ишлаб чиқарувчи Ғарбий Германия фирмаларидан бири қилапти.

ҚЎЛЭЗМАГА МИЛЛИОН ФУНТ СТЕРЛИНГ ТУЛАНДИ

Лондондаги ким ошди савдосида австриялик ёзувчи Франц Кафканинг «Процесс» романи қўлэзмаси учун бир миллион фунт стерлинг тўланди. Бунга қадар бирорта ҳам бадий асарнинг қўлэзмаси шунчалик қиммат баҳоланмаганди.

СЕВГИНИ МАДХ ЭТИБ



Грециянинг Салоники шаҳрида одатдан ташқари мусоба-

қа ташкил этилди. Ўн икки йигит ва ўн икки қизга икки соат мобайнида имкони борича кўпроқ севги мактубларини ёзиш тақдир қилинган эди. Изҳори дилии баён таъбтганда икки шартга риоя қилиш: уларда жумла ва ибораларни такрорламаслик, мактуб ҳажминини ўн беш сатрдан оширмаслик лозим эди. Машҳур филологлар ва шоирлардан ташкил топган ваколатли жюри тортишувдан сўнг ғолибни, анкироғи ғолибани аниқлади. 22 ёшли драматик актриса Йованна Аргиридис ғолиб деб топилди. Икки соат давомиде у бир-бирига мўлақоқ ўхшамайдиган ўн иккита севги мактубини ёзиб улгурибди.

Мана бу митти «самокатни «Москит» деб аташибди.

Унинг ижодкорлари «Москит»нинг транспорт гажаму катта шахарларда ҳаракат қилишнинг энг қулай воситаси деб ҳисоблашмоқда.

ТАСС фотохроникеси.

ДАВР ЎЗГАРЯПТИ

Бугунги кунда Ғарбий Германиянинг шахарларида беш

қийимини кийган эркекларни камдан-кам учратасиз. Яқинда ўтказилган савол-жавоблардан бирининг натижаси эркекларнинг атиги саккиз проценти мунтазам бош кийимиде юришини кўрсатди. Вақолаки 1956 йилдаги ана шу кўрсаткич мўлақоқ бошқача эди — эркекларнинг 75 проценти бошидан шляпа ёки беретни ечмасди. Бугунги бош кийим муҳлисларининг аксарияти — ёши 59 дан ошган эркеклардир. Бунинг қарангки, улар кўчада бош кийимсиз юрсалар ўзларини ноқулай, ўнгасиз ҳис этишар экан.

ҚУРОЛЛАНГАН УҚУЧИЛАР

Шу ўқув йилидан бошлаб Нью-Йоркдаги қатор мактаблар илм масангага қурол қўтариб келган ўқувчиларини аниқлаш учун мина изловчи типдаги приборлар билан жиҳозланди. Бунинг қарангки, улар сумкаларида дарсқиллар, дефтерлар, ёзув қўруқлари билан бирга пистолетлар, пинқоллар, нажотлар, лезвие ва бошқа қатъарли нарсаларни олиб келишар экан. Одатда ўқувчилар «буларнинг ҳаммасини

биз ўзимизни ҳимоя қилиш учун олиб юрармиз», дейишарди. Вақолаки қўшнча қуролдан ҳужум экансида фойдаланилади. Максатдан нўзатганга, гоёси мактаблардан биридаги ялли тинтув вақтида 145 та ҳар хил қўруқлар мусофара қилинганидан сўнг Нью-Йорк билим муассасаларининг бош инспектори томонидан илгари сурилган эди.



ЧЕТ ЭЛ ЮМОРИ

— Аждаҳони зинбат қилгани бор

Бизга мактуб йўллабсиз

Бизга мактуб йўллабсиз

Бизга мактуб йўллабсиз

Оқшомхонлар учун учрашув

Филология фанлари доктори, профессор Абдуқодир ХАЙИТМЕТОВ билан суҳбат



— Абдуқодир ака, даслаб «Хамса» чилик аънасининг вужудга келиши, аъналарни ҳақида сўзлаб берсангиз...

— «Хамса» илк бор улғу Озарбайжон шоири Низомий Ганжавий томонидан яратилган. У беш достонни ўз ичига олган. Лекин даслаб «Хамса» деб номланмаган. Низомийнинг ўзи ҳам беш достон яратганми деб ҳисоблаган.

Достонлар шарқ мамлакатларида кенг тарқалган. Жамиятининг барча қатламларида тахсин ва эътиборга сазовор бўлган. Чунки, уларда жамият ҳаётига оид жуда муҳим ҳам фалсафий, ҳам иқтисодий, ҳам маънавий масалалар кўтарилган. Бу жихатдан биринчи достон «Маҳзунул асрор» — «Сирлар ҳазинаси» характерли бўлиб, у 20 сўхбатдан иборат. Хар бир сўхбатда эса ахлоқий муаммолар атрофида таҳлил этилади.

Низомийга қадар жамиятдаги мушкул масалаларни ҳеч ким қаламга олмаган эди. Хусусан «Хусрава ва Ширин» достони шу жихатдан эътиборга лойиқки, муҳаббат изтироблари, инсон маънавий ҳаётининг қарама-қаршиликлари бу достонда чуқур очиб берилган.

Орадан кўп ўтмай улғу шоир «Лайли ва Мажнун» достонини яратди. Иккинчи, тенгсизлик, Лайли ва Мажнуннинг фожиявий ишқи ушбу гўзал достоннинг асосини ташкил этади.

Низомийнинг қалами достончиликда жуда қарлгангани, унинг таланти жуда юксакликларга кўтарилганини кейинги икки достон «Хайф пайкар» ва «Искандарнома» кўрсатади. Бу достонлар шoirга жуда катта шўҳрат келтирди.

Низомий достонлари ўша даврлардаги маънавий алоқалардаги монеликларга қарамай жуда тез ва кенг тарқала бошлади.

XIV асрда Ҳиндистонда Амир Хусрав Деҳлавий Низомий достонлари билан танишган, унинг ўзига ҳам ана шу таҳлил достонлар ёзиш нияти туғилган.

Амир Хусрав Деҳлавий Низомий достонларига бир-бирига-боғланган асарлар сифатида қараган. Натияжада адабий ҳаётда яна бир бешик юзата келилади. Деҳлавий ўз достонларини «Хамса» деб атайдиган. Кейинчалик котиблар Низомий достонларининг ҳам «Хамса» номи билан кўйибди.

«Хамсаларни Урта Осиёда барча ўқувчилар—буш қари, шўх гадо баробар суноб ўқиганлар. Улуғбек Низомий «Хамса»сини, Хусайн Бокйоро эса Амир Хусрав Деҳлавий достонларини ниҳоятда сезиб ўқиганлиги ҳақида маълумотлар бор.

Урта Осиёда етишиб чиққан қалам соҳиблари Низомий достонлари тарихи билан муҳаббат ила шугулланганлар. Ҳатто уларга жавоблар ҳам ёзишга майл кўрсатганлар. XVI асрда «Хусрава ва Ширин» достонининг тарихида етишиб чиққан «Хамса» келиб ўзбек шоири Ҳайдар Хоразмий «Маҳзунул асрор» достонига назари қилиб, «Гулшанул асрор» номи билан шайри асар битати. XV асрда келиб шоирлар орасида Низомий ва Амир Хусрав Деҳлавий достонларига жавоб ёзиш, янги «Хамса» яратиш кенг тарқалади. Лекин Навоийга қадар ҳеч ким тўла маънода «Хамса» яратиш бахтига муяссар бўлмади.

Чунки «Хамса» катта талант ва улкан меҳнат, кенг билимни талаб этар эди! Ўзбек шоирлари орасида Алишер Навоий, тожик шоирлари орасида эса Абдурахмон Жомий бу қўтулғу ишчи қойилмақом қилиб пойига етказдилар. Тўғри, Жомий ўз достонларини «Хайф авраг» — «Етти тахта» деб атабди, у «Хамса» таъсирида ёзилгани шўҳрасиз.

«Хамса» яратиш билан Алишер Навоий ўз билимининг, ўз истеъдодининг, ўзбек тилининг бебаҳо бойликларини жаҳонга намойиш қилди.

Алишер Навоий достонлари Низомий, Хусрав Деҳлавий достонларидан фарқ қилса керак, албатта.

Навоий ўз «Хамса»сини яратётганида Низомий ҳақида Деҳлавий достонларини мазмунини, сюжетини, гоҳларини қайтариш, у таъсирлаган қаҳрамонларнинг қандай бўлса шундайча ўзбек тилида ҳам таъсирлаш гоҳидан йироқ бўлган. Бобакшоҳ шоиримиз ўз даврининг ижтимоий-сиёсий ва маънавий ҳаётдаги аҳтиёжларидан келиб чиққан. Унинг ҳар бир достони шу давр адабиёти олдига турган муҳим гоҳ ва мақсадлар билан чамбарчас боғланган.

«Хайратул абор» достонининг ўзини мақолатида подшоҳлар ҳақида, уларнинг адолат билан иш юритмаётгани ҳақида фикрлар экан, шоир ўз даври подшоҳлари ниҳоятда мамнунатга, ичкиликка берилганликлари, гафлат ботқоқига ботётганликлари дили озорлиниб гапирди. Бундай сахна бошқа «Хамса»ларда учрамайди.

Навоий савоҳат, тўғрилиқ, илмининг жамиятда тутган ўрни ҳақида гапирар экан, бу масалаларни ҳам ўз даври ижтимоий ҳаёти, маънавий муҳити билан боғлаб таъсирлайди. Ора-ораларда берилган хикоятлар ҳам Урта Осиё халқлари турмуш тарзи ва тарихидан сыйлаб олинган.

Шоир маълум масалалар бўйича тўқилган одамларга мурожаат қилар экан, албатта, ўз замондошларини кўзда tutади. Демак, Навоийнинг «Хайратул абор» достони шоир яшаган замоннинг маънавий маҳсулидир.

Улуғ шоир «Фарҳод ва Ширин» достонини ёзишга киришар экан, ўз асарига Низомий ва Амир Хусрав Деҳлавий таъсирлаган қаҳрамонни эмас, янги қаҳрамонларни ташлашга интилади. Унинг Хусрав ўрнига Шириннинг севгилис қилиб Фарҳодни олишти, подшоҳ ўрнига, гарчи шахзода бўлса ҳам, меҳнат кишии образини яратиш шарқ адабиёти тарихида янги ҳодиса эди. Навоийга қадар ҳеч ким меҳнат ва ҳунар кишиини ўз асарининг бош қаҳрамони қилиб олган эмас эди.

Навоий Фарҳод ва Ширинни шу қадар меҳр-муҳаббат билан таъсирлайдики, ўқувчи уларни гоҳда сезиб қолади. Ушбу достон нақадар машҳур бўлиб кетганига сабаб ҳам шу.

«Хамсанинг» бошқа достонларини ҳам ҳазрат Алишер янги гоҳлар, янги позицияларда туриб яратди. Низомий ва Деҳлавийдан фарқи улар оқсоз образларини янгича таъкидлаш эришди.

XIX асрнинг охирида, бу нарса

ХАМСА

тарихдан маълум, тошбосмалар пайдо бўла бошлаган. Ниҳоят «Хамса» биринчи марта Ҳиндистонда тошбосмада чоп этилди. Бунинг қарангиси Хива хони Мухаммад Раҳим — шоир Фирўз ўз девонини эмас, Навоийнинг «Чор девон» ва «Хамса»сини даслаб босиб чиқаришга амр берган. «Хамса» 1880 йилда Комил Хоразмийнинг кириш сўзи билан, Мухаммад Юсуф бини Бердимурад суфи Хоразмий кўзатишда нашр этилган. 1904, 1905 йилларда эса Тошкентда ҳам О. А. Порцев тошбосмаҳонасида босилди. Совет ҳокимияти йилларида Навоийнинг ижодий мероси, хусусан, «Хамса» бир неча марта чоп этилди.

1939 — 1940 йилларда «Хайратул абор», «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун», «Садида Искандарий» достонларини алоҳида-алоҳида чоп этилди. Садидадин Айнининг «Хамса» устидаги қимматли ишини ҳам қайт этиш керак. У «Хамса»ни маҳорат билан қисқартириб, насрий ва илмий изохлар билан нашрга тайёрлади. Ушбу мухтасар «Хамса» 1940 ва 1947 йилларда икки бор нашр этилди.

«Хамса» бир муқова остида, тўлалигича 1960 йилда чоп этилди.

Навоийшунослик, айниқса, ҳамсаунослик борасида мислсиз ишлар қилинган ва қилинмоқда...

Тўғри, лекин биз олиб борган тадиққотлар уммондан томи, холос. Навоийшунослик адабиётшунослигимизнинг бир соҳасига айланиб кетди. Олимларимиз «Хамса» достонларини ўрганишга катта эътибор бериб келмоқда.

1930 йилларда марҳум Олим Шарарафудинов, Абдурахмон Саъдий, Тўхтасин Жалолов каби олимларимиз «Хамса» достонларини ҳақида мақола ва тадиққотлар ёзган қилдилар, шоир ижоди ҳақида янги, жидаий фикрларни ўртага ташладилар.

Худуди шу даврда бу достонларни ўрганишда Садидадин Айний, Ойбек, Ҳамид Олимжон, Мақсуд Шайхзода каби шоир ва адабларимиз ҳам Навоий достонларини юзасидан катта тадиққот ишлари олиб бордилар. Хусусан, Ойбек «Хамса» достонларини фалсафий нуқтаи назардан таҳлил қилиб, Навоий фақат шоир эмас, балки буюк мутафаккир эканлигини очиб берди.

Улуғ Ватан уруши даврида ва ундан кейин «Хамса» текстологларимиз, файласуфларимиз ва адабиётшуносларимиз томонидан янада чуқурроқ ва атрофлича ўрганила бошланди. Навоий достонларининг илмий теклари тайёрланди. Евгений Эдуардович Бертельс, Воҳид Зоҳидов, Ҳомид Ёкубов, Гулом Каримов, Ходи Зарифлар бу ишда, айниқса жонбозлик кўрсатдилар.

1960—1970 йиллар орасидаги даврни жидаий тадиққотлар даври дейиш мумкин. Бу даврда Порсо Шамсиев, Азиз Қасимов, Абдурашид Абдуғофиров, Албек Рустамов, Ботир Бахитжонов, Натан Маллаев, Собир Эркинов, Саида Нарзуллаева сингари олимларимизнинг йirik монографиялари юзга келди.

1985 йилда «Хамса» яратилганлигининг 500 йиллиги кўрсатилди. Шу жараёнда Ўзбекистон ССР Фанлар академияси А. С. Пушкин номи тил ва адабиёт институти олимлари томонидан «Алишер Навоий «Хамса»си тадиққотлар тўплами босмадан чиқди. Янгидагина эса С. Хасановнинг «Сабъи сайёр» ҳақидаги монографияси эълон қилинди.

«Хамса» шундай бир улкан жаҳоирот дегендаки, биз ҳали ундаги дуру гавҳарларни етарлики териб улгурганимиз йўқ. Шу фикримизни ўзиёқ Алишер Навоий даҳосининг нақадар буюклигини, бекиёклигини исботлаб турибди.

— 1960 йилда «Хазоинул маоний» — «Маънолар хазинаси», яна ҳам анкироғи «Чор девон» ва «Хамса» босмадан чиқди. Минг таъссуфлар бўлсинки, ўз вақтида ушбу китоблар китоб дўконларида мунглиб ётди. 1964 йилда эса уларнинг нархи арзонлаштирилиб, «Хамса» 5 сум 30 тиғи бўлган ҳолда —1 сумдан сотилди. Бу фанки сиз қандай шарҳласиз!

— Албатта Навоийдек улғу зотнинг китоблари бу қадар қадрсизланмиш дилга нашардек ботди. «Хамсанинг» шу ҳолга тушишида унинг етарли беклар билан ороланмаганилигида деб биламан. Ахир, яқинда «Хамсанинг» қисқартирилган варианты чоп этилди. Лекин улар тезда сотилиб кетди. Сабоби, унинг гоҳда нафис, дилдор қилиб беэзолиқи, холос. Демак, биз китоб беэзолиқи ҳам ўрганишимиз керак. Сўнгра ҳали халқимизни маънавий дурдонаси «Хамса» ўқиб даражасига етиб бормаганида ҳам деб билимқо керак.

— Батафсил сўхбатингиз учун миннатдорчилик билдиришга икжозат этинг, Абдуқодир ака.—Заҳматқаш навоийшуно олимларимизга ҳам омадлар ёр бўлсин!

«Хамса» ҳамда тўрт китобдан иборат «Хазоинул маоний»ни уйга олиб келганимизда отам ҳайрон бўлганди: — Бу ёстиққидан ёстиққидан китоблар кимники! — Навоийники! — Қачонки!...

Отам китобларни бирма-бир вақарлаб кўрдилар. Нақшли суратларига ақрича муҳаббат билан тикилдилар. Навоий ҳазратларининг портретларига чуқур ҳурмат билан нигоҳ солдилар.

— Шу экан-да «Чор девон»! Ҳай, кўрдим, шунинг ўзи бас, ўқишга тилим ўтмаси кима қилай.

Кейин китобга қўлларини теккизиб, кўзларига суратдилар.

— Буларни энг тўғра қўй. Авлиб одам-а, Навоий. Поёғакда қолиб кетмасин.

«Хамса» ана шундай қутиб олинган эди бизнинг хонадонда.

У ҳар бир хонадонда шундай қутиб олинган. Чунки «Хамса» халқимизнинг бебаҳо бойлигидир!

Темур УБАЙДУЛЛАЕВ. СУРАТДА: «Хамсанинг» 1960 йилда чиққан нашрининг муқоваси. Р. Шарипов фотоси.

Ваъзан тақдирининг қалтис зарбаларига ҳам дош беришга тўғри келар экан. Анвар ака иккинчи марта ўйланиб ҳам фарзанд кўрмади. Иккинчи келди: уй бўм-бўш. Шовқин-сурон солиб хонадонга фазл бағишлайдиган бола қани? Эр-хотин хонтахтанинг икки томонида жимгина ўтиришар экан, кўнчинча фарзанд ҳақида ўйлашар, аммо бир-бирини аяб бу ҳақда сўз очинмасди.

— Бу аҳволда бўлмайди, Ҳайри, — шундай қўллардан бирида Анвар ака шарт гап бошлади, — кўриб турибман, сен ҳам ич-этингни еяпсан. Мен-ку... — у билинтийрмай энтикди, — ахирини бола асраб олайлик.

— Қайдам... Ҳайринини бир зум иккиланиб, аста қўшиб қўйди: — ўзингиз биласиз...

Унинг шундай дейишдан бўлак иложин йўқ эди. —Опоқ халатли ёшгина хизматчи аёл уларга болалар уйи директори кабинетини кўрсатиб қўйди. Директор — истараси иссиқ, ўрта ёшли аёл эр-хотинни хушнуд қаршилади.

— Келинлар, қани марҳамат, ўтиринглар. — Болаларингиздан бирини бағримизга олсакмикин, деган эдик, — Ҳайринини эрга бир қараб қўйга гап бошлади.

— Жуда яхши бўлади, сингил, — у таралдулланиб сўради: — ўғилни, қизини, ёши...

— Кечирасиз опа, бизга бола бўлса бўлди, — шарт кесди Анвар ака.

— Тушуларди, уй шароитингизни кўриб, илтимосингизни қондиришга ҳаракат қиламиз.

Ҳайринининг чехраси очилди. Болалар хонасида думалоқ қилиб бир болақайни кўриб унинг юраги «жиз» этиб кетди.

— Отинг нима? — Дилшод, — деди у жовдираб дам ширинсўз аёлга дам Анвар акага қарарди. Орадан бир неча кун ўтгач, улар уйга уч киши бўлиб келиди.

— Бу аҳволда бўлмайди, Ҳайри, — шундай қўллардан бирида Анвар ака шарт гап бошлади, — кўриб турибман, сен ҳам ич-этингни еяпсан. Мен-ку... — у билинтийрмай энтикди, — ахирини бола асраб олайлик.

— Қайдам... Ҳайринини бир зум иккиланиб, аста қўшиб қўйди: — ўзингиз биласиз...

Унинг шундай дейишдан бўлак иложин йўқ эди. —Опоқ халатли ёшгина хизматчи аёл уларга болалар уйи директори кабинетини кўрсатиб қўйди. Директор — истараси иссиқ, ўрта ёшли аёл эр-хотинни хушнуд қаршилади.

— Келинлар, қани марҳамат, ўтиринглар. — Болаларингиздан бирини бағримизга олсакмикин, деган эдик, — Ҳайринини эрга бир қараб қўйга гап бошлади.

— Жуда яхши бўлади, сингил, — у таралдулланиб сўради: — ўғилни, қизини, ёши...

— Кечирасиз опа, бизга бола бўлса бўлди, — шарт кесди Анвар ака.

— Тушуларди, уй шароитингизни кўриб, илтимосингизни қондиришга ҳаракат қиламиз.

Ҳайринининг чехраси очилди. Болалар хонасида думалоқ қилиб бир болақайни кўриб унинг юраги «жиз» этиб кетди.

— Отинг нима? — Дилшод, — деди у жовдираб дам ширинсўз аёлга дам Анвар акага қарарди. Орадан бир неча кун ўтгач, улар уйга уч киши бўлиб келиди.

— Бу аҳволда бўлмайди, Ҳайри, — шундай қўллардан бирида Анвар ака шарт гап бошлади, — кўриб турибман, сен ҳам ич-этингни еяпсан. Мен-ку... — у билинтийрмай энтикди, — ахирини бола асраб олайлик.

— Қайдам... Ҳайринини бир зум иккиланиб, аста қўшиб қўйди: — ўзингиз биласиз...

Унинг шундай дейишдан бўлак иложин йўқ эди. —Опоқ халатли ёшгина хизматчи аёл уларга болалар уйи директори кабинетини кўрсатиб қўйди. Директор — истараси иссиқ, ўрта ёшли аёл эр-хотинни хушнуд қаршилади.

— Келинлар, қани марҳамат, ўтиринглар. — Болаларингиздан бирини бағримизга олсакмикин, деган эдик, — Ҳайринини эрга бир қараб қўйга гап бошлади.

— Жуда яхши бўлади, сингил, — у таралдулланиб сўради: — ўғилни, қизини, ёши...

— Кечирасиз опа, бизга бола бўлса бўлди, — шарт кесди Анвар ака.

— Тушуларди, уй шароитингизни кўриб, илтимосингизни қондиришга ҳаракат қиламиз.

Ҳайринининг чехраси очилди. Болалар хонасида думалоқ қилиб бир болақайни кўриб унинг юраги «жиз» этиб кетди.

— Отинг нима? — Дилшод, — деди у жовдираб дам ширинсўз аёлга дам Анвар акага қарарди. Орадан бир неча кун ўтгач, улар уйга уч киши бўлиб келиди.

— Бу аҳволда бўлмайди, Ҳайри, — шундай қўллардан бирида Анвар ака шарт гап бошлади, — кўриб турибман, сен ҳам ич-этингни еяпсан. Мен-ку... — у билинтийрмай энтикди, — ахирини бола асраб олайлик.

— Қайдам... Ҳайринини бир зум иккиланиб, аста қўшиб қўйди: — ўзингиз биласиз...

Унинг шундай дейишдан бўлак иложин йўқ эди. —Опоқ халатли ёшгина хизматчи аёл уларга болалар уйи директори кабинетини кўрсатиб қўйди. Директор — истараси иссиқ, ўрта ёшли аёл эр-хотинни хушнуд қаршилади.

— Келинлар, қани марҳамат, ўтиринглар. — Болаларингиздан бирини бағримизга олсакмикин, деган эдик, — Ҳайринини эрга бир қараб қўйга гап бошлади.

— Жуда яхши бўлади, сингил, — у таралдулланиб сўради: — ўғилни, қизини, ёши...

— Кечирасиз опа, бизга бола бўлса бўлди, — шарт кесди Анвар ака.

— Тушуларди, уй шароитингизни кўриб, илтимосингизни қондиришга ҳаракат қиламиз.

Ҳайринининг чехраси очилди. Болалар хонасида думалоқ қилиб бир болақайни кўриб унинг юраги «жиз» этиб кетди.

— Отинг нима? — Дилшод, — деди у жовдираб дам ширинсўз аёлга дам Анвар акага қарарди. Орадан бир неча кун ўтгач, улар уйга уч киши бўлиб келиди.

ДИЛШОДНИНГ СОВҒАСИ

(Бўлган воқеа)

либ қайтишди. Дилшод остонадан хатладу эр-хотиннинг кўнгли тинчиди. Лекин, эл озгига элак тутиб бўлмайди, деганларидек, турли хил гап-сўзлар ҳам эшитилиб қолди. Ваъзилар хурсанд бўлишди, бошқа бирлари нидамайгина бош чайқашди. Айримлари эса очикдан-очик: «Бировининг боласи бола бўларканми» дейишди.

Дилшод шўхрок эди. Бир кун у қўшинлари Вазира хонининг уйидан бир-икки дона гул узиб чиқди. Вазира ундан ранжиб қарғай бошлади. Кир юваётган Ҳайринини аввалгига нидмай қўй қолди. Аммо қўшиннинг ялон пўст ташлайдиган сўзларини эшитиб чиқолмади: — Нима гап ўзи, қўшини?

Вазира унинг титраб турган ваҳжотини кўриб, нидмай қичиб кетди.

Аллаҳахалдан кейин Ҳайринини кирга ўтирар экан, орасида қандайдир шарша сезиб, ёшли қўзини шоша-шарша қилди.

Дилшод хатини қанда қилмади. Қиш ўтиб, баҳор келгач, 8 Машт арафасида ундан совға келди. Бандероли нидан гулди рўмол билан хат чиқди.

«Ассалому алайкум, меҳрибон ойижон. Сизни байрамингиз билан қутлайман. Адамлар саломатинлар? Ойижон, мен хизмат бурчимни аъло даражада бажариб юрибман. Сизни жуда соғиндим...».

Шу чоқ эшикдан ҳовлиқиб Вазира хон қириб келди. — Ҳайринини, тез радиони қўйинг. Дилшоднинг сизга музикали салом йўллабди. — Ростдими, — Ҳайринини тезда радио мурватини бурди. Икки қўшини мириқиб қўшини эшитгач, у Вазирага юзланди: — Қаранг болам менга байрам совғаси юборибди... У ана нидамид демоқчи бўлди-ю нидамай қўй қолди. Вазира унинг дилидан ўтган фикрини сезиб, андак қизарди.

Убайдулла БОЗОРОВ.

Қулоққа чалинган гаплар

«Бошингни олиб кир». [Набатчи ўқувчининг гапи-дан]. «Мақтаб ошхонаси ўз-ўзига хизмат қилади». [Мақтаб ошхонасидаги эълон]. «Менинг бетим тўлибди, бошқа янги бет очинг». [Ўқитувчининг синф раҳбарига илтимоси].

«Ёзма йшда иккита нуқта йўқ». [Ўқитувчи изохидан]. «129-мактаб медалисти район комиссиясида алғабардан ўтиб, тилдан қолмади». [Ўқитувчи гапидан]. «Ўқувчи Каримов бугун сульфат кислотани сув қилиб ичиб юборибди». [Химия муаллимининг гапидан]. «Жюри аъзолари баҳолашни

баҳолагуна ҳозир навбат қўшиққа». [Қуноқлар ва зуклолар телеконкурсидан]. «Қўзғалғини машина қилиб беринг». [Машинага илтимосдан]. «8-А» ни кўчага ташлаймиз». [Шанбалик тақсимиладан]. «Бу формула аслида формула эмас, кўрга хассас». [Ўқитувчининг танбихи]. Убайдулла АБДУЛЛАЕВ.

Корректур дафтаридан

♦ Қўшин киргони. ♦ Дам олиш хонаси. ♦ Гап эгасини қопади. ♦ Ёмр қўлни елади. ♦ Кўзига сўз келди. ♦ Келатди одам. ♦ Яқинда йилланган асар. ♦ Бошга уфат тушди. ♦ Байрам гоғвасини излаб. Баҳоқир МАҲКАМОВ.

Қора қўшиқ

(ИҒВОГАР ХИРГОИСИ) Мени яхши танийсиз бир бечора гарибман, Бўхтон қомонасида пайғамбару шарифман, Оғоҳ бўлинг, одамлар, барин кўриб турибман, Гуноҳларингиз бир-бир тўлаб, териб юрибман, «Қасб»нинг энг сараси менда бору сизда йўқ! Чаянга фахр эрур думидан оғуси, Ниш уриш, заҳар сочиш — шудир яшаш туйғуси. Кўршалакка роҳат вақтинг қоронғуси, Мена-чи, завқ бағишлар бирларининг қайғуси Юракнинг қоп-қораси менда бору сизда йўқ! Мен ўзимман, ўзимман, ҳаммаларнинг чангу хас, Фил ясаш учун менга битта напша бўлса бас. Низомни уммон қилиш қаминга кўт эмас, «Миш-миш»лар тоғораси менда бору сизда йўқ! Оғин қора, қорани қўйил қил қайламан, Қора дафтарга йиллаб қиғирлиқни тўплайман, Сўнгра содда дилларга даҳшат солиб болайман, Бегубор чехраларга тўхмат дойин чаплайман, Балчиқнинг тоғораси менда бору сизда йўқ!

Гап

Давримизнинг беэзоги — қаҳқаҳа, кулгу гап, Дололар забонида панд-насихат, улғи гап, Афсус, баъзан ҳам айёр, ҳам шайтону тулки гап, Елғон-ялғиқа учма, йўлдан урар билки, гап, Мағзинан чоқ, дўстгитман, балки ростибди, балки «гап». Емождан чоқ, яхшилар қаломига қулоқ сол

